Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kaheksas koda)

27. aprill 2023 *

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Artiklid 6 ja 7 – Välisvaluutas nomineeritud krediidilepingud – Õiguslikud tagajärjed, mis kaasnevad laenulepingu tühistamisega selles sisalduva ebaõiglase tingimuse tõttu – Lepingutingimus, millega valuutarisk jäetakse tarbija kanda

Kohtuasjas C-705/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Győri Ítélőtábla (Győri apellatsioonikohus, Ungari) 10. novembri 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 23. novembril 2021, menetluses

MJ

versus

AxFina Hungary Zrt.,

EUROOPA KOHUS (kaheksas koda),

koosseisus: koja president M. Safjan ning kohtunikud N. Piçarra ja N. Jääskinen (ettekandja),

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– MJ, esindaja: *ügyvéd* L. Marczingós,

– AxFina Hungary Zrt., esindaja: *ügyvéd* T. L. Horváth,

– Ungari valitsus, esindajad: M. Z. Fehér ja K. Szíjjártó,

– Euroopa Komisjon, esindajad: N. Ruiz García ja Zs. Teleki,

* Kohtumenetluse keel: ungari.

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1.

2 Taotlus on esitatud MJi ja AxFina Hungary Zrt. (edaspidi „AxFina“) vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab õiguslikke tagajärgi, mis kaasnevad välisvaluutas nomineeritud, kuid omavääringus tagasimakstava laenulepingu tühistamisega põhjusel, et selle lepingu tingimus, millega jäetakse valuutarisk tarbija kanda, on ebaõiglane.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on […] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“ [täpsustatud sõnastus]

4 Selle direktiivi artikli 7 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

Ungari õigus

5 1959. aasta IV seaduse tsiviilseadustiku kohta (Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „tsiviilseadustik“) oli § 231 lõikes 1 ette nähtud, et kui ei ole kokku lepitud teisiti, tuleb rahaline võlg tasuda makse tegemise kohas kehtivas vääringus.

6 Tsiviilseadustiku § 232 lõigetest 1 ja 2 tuleneb, et lepingulistes suhetes tuleb tasuda intressi, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, ning kohaldatav intressimäär võrdub keskpanga baasintressimääraga, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

7 Nimetatud seadustiku § 237 lõikest 1 tuleneb, et tühise lepingu korral tuleb taastada olukord, mis valitses enne nimetatud lepingu sõlmimist.

8 Tsiviilseadustiku § 237 lõikes 2 on sätestatud, et kui lepingu sõlmimisele eelnenud olukorda ei ole võimalik taastada, võib kohus tunnistada lepingu kohaldatavaks kuni ta on teinud kohtuasjas lahendi. Sama sätte kohaselt võib tühise lepingu tunnistada kehtivaks, kui tühisuse alust on võimalik lõpetada. Neil juhtudel tuleb määrata, et võimalik vastusoorituseta jäänud sooritus tagastataks.“

9 2014. aasta LXXVII seaduse, mis reguleerib erinevaid küsimusi seoses tarbijalaenulepingute vääringu muutmisega ja intresse käsitlevaid õigusnorme (az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény) sätete kohaselt muudeti välisvaluutas nomineeritud laenulepinguid edasiulatuvalt alates 1. veebruarist 2015. Selle seadusega nägi Ungari seadusandja muu hulgas ette, et tasumisele kuuluvad võlad, mis on seaduses ette nähtud kuupäeval välisvaluutas nomineeritud, konverteeritakse omavääringusse, ning täpsustas kriteeriumid, mis võimaldavad kindlaks määrata kõnealustes lepingutes kohaldatava intressimäära.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

10 Põhikohtuasja hageja sõlmis 13. veebruaril 2008 AxFina õiguseellasega laenu- ja optsioonilepingu sõiduki ostmiseks. Tegelik laenusumma oli 2 830 000 Ungari forintit (HUF) (ligikaudu 7126 eurot) tagasimakseajaga 120 kuud ning kogu selle aja eest oli ette nähtud intress 920 862 forintit (ligikaudu 2319 eurot).

11 Leping nägi ette Šveitsi frankides (CHF) nomineeritud laenu, mis tuli tagasi maksta Ungari forintites. Ungari forinti ja Šveitsi frangi vahetuskursi kõikumine mõjutas põhikohtuasja hageja tagasimaksekohustust – hageja jätkas igakuiste maksete tasumist kuni 2015. aasta augustini.

12 Eelotsusetaotluse esitanud kohus Győri Ítélőtábla (Győri apellatsioonikohus, Ungari) tühistas nimetatud lepingu põhjusel, et lepingu tingimus, millega jäetakse valuutarisk tarbija kanda, oli ebaõiglane.

13 Lisaks nähtub eelotsusetaotlusest, et kohaldatavate Ungari õigusnormide kohaselt oli kõnealune laenuleping tühine ka selles sisaldunud tingimuse tõttu, mille kohaselt kohaldatakse laenu väljamaksmisel ostukurssi, samas kui selle laenu tagasimaksmisele kohaldatakse müügikurssi või mis tahes muud vahetuskurssi, mis erineb laenu väljamaksmisel kindlaksmääratud vahetuskursist.

14 Pärast seda, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus oli lepingu tühistanud, jätkus menetlus esimese astme kohtus, Szombathelyi Törvényszékis (Szombathely kohus, Ungari), tühistamise õiguslike tagajärgede kindlaksmääramiseks.

15 Kohtuotsus kaevati edasi ja see tuli uuesti lahendada eelotsusetaotluse esitanud kohtul.

16 See kohus leiab, et kõnealust laenulepingut ei saa täita, kui käesoleva kohtuotsuse punktis 12 nimetatud ebaõiglane tingimus välja jätta.

17 Lepingu kehtetuks tunnistamise õiguslike tagajärgede kohta märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Ungari kohtupraktikas järgitakse enamjaolt Kúria (Ungari kõrgeim kohus) nõuandva organi 19. juuni 2019. aasta arvamuses võetud seisukohta, mis ei ole formaalselt siduv.

18 Selle arvamuse kohaselt on ainus õiguslik tagajärg, mida saab kohaldada juhul, kui laenuleping sisaldab ebaõiglast tingimust, millega jäetakse valuutarisk tarbija kanda, Ungari õiguse kohaselt „kehtivaks tunnistamine“.

19 Sellega seoses selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ainult siis, kui lepingu tühisuse alust ei ole võimalik kõrvaldada, võib asja menetlev kohus tunnistada lepingu kehtivaks ajani, mil ta teeb kohtuasjas lahendi, kusjuures sellega on tingimata seotud lepingu edasiulatuv lõpetamine. Selles kontekstis tähendab tühisuse aluse kaotamine tarbija jaoks, et kõrvaldatud saab kogu valuutarisk, mis tuleneb asjaomasest ebaõiglasest tingimusest (kohtulik laenu ümberarvestamine Ungari forintitesse) või selle ühest osast (kohtulik valuutariski piiramine), sama lepingu sisu tegeliku muutmise teel. Seega ei saa kumbki pooltest ebaproportsionaalset varalist eelist.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on siiski tekkinud küsimus, kas arvestades eelkõige Euroopa Kohtu praktikat direktiivi 93/13 artiklite 6 ja 7 tõlgendamise kohta, on selline lähenemine selle direktiiviga kooskõlas.

21 Lisaks palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas liikmesriigi kohtul on võimalik tunnistada kehtivaks laenuleping, mis sisaldab ebaõiglast tingimust, millega jäetakse valuutarisk tarbija kanda, ning asendada see ebaõiglane tingimus tsiviilseadustiku sätetega, mis käsitlevad laenu tagasimaksmise vääringut, intresside maksmist lepingulistes suhetes ja intressimäära kindlaksmääramist.

22 Neil asjaoludel otsustas Győri Ítélőtábla (Győri apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [direktiivi 93/13] artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on vastuolus riigisisese õiguse selline tõlgendus, mille kohaselt seisnevad õiguslikud tagajärjed, mis tulenevad tarbijalepingus kohaldatava ebaõiglase tingimuse tühisusest – juhul, kui ebaõiglane tingimus on seotud teenuse põhiesemega ja (laenu)lepingut ei saa seega ilma ebaõiglaseks tunnistatud tingimuseta edasi täita – selles, et liikmesriigi kohus, olles tunnistanud lepingu tervikuna tühiseks, see tähendab otsustanud, et leping ise ei saa tervikuna kehtima jääda ning tuua tarbijale kaasa siduvaid õiguslikke tagajärgi,

   a) tunnistab lepingu kehtivaks selliselt, et muudab antud laenu arvestusvaluuta, mis on osa lepingu põhiobjektist, forintiteks ja asendab selle arvestusvaluutas nomineeritud summa forintites nomineeritud summaga, mille tarbija tegelikult laenuandjalt sai, ning määrab kindlaks selliselt määratud põhisummalt tasumisele kuuluvad intressid, mis erinevad tühistatud lepingust tulenevatest intressidest (mis seeläbi asendati), toimides selliselt, et „algne“ intressimäär lepingu sõlmimise ajal on võrdne lepingu sõlmimise ajal kehtinud Budapesti pankadevahelise laenuintressimäära forintites kui viiteintressimäära (BUBOR) väärtusega, millele lisandub algses (välisvaluutas nomineeritud) lepingus fikseeritud intressimäära marginaal;
   b) tunnistab lepingu kehtivaks selliselt, et kehtestab välisvaluuta ja forinti vahelise vahetuskursi ülempiiri, see tähendab vähendab vahetuskursiriski, mida tarbija tegelikult kannab, ent mis tuleneb ebaõiglasest lepingutingimusest, tasemele, mida kohus peab mõistlikuks ja mida saab pidada vastavaks sellele, millega tarbija oleks võinud lepingu sõlmimise ajal arvestada, ning jätab lepingus fikseeritud intressimäära kuni hilisema seaduse alusel kohustusliku forintideks konverteerimise kuupäevani muutmata?

2. Kas asjaolu, et Ungari õiguse alusel kehtivaks tunnistamine toimub:

a) kas sellises faktilises olukorras, kus poolte vahel on veel alles kehtiv leping, see tähendab, kui lepingu säilitamise eesmärk on võimaldada pooltevaheliste õigussuhete jätkumist tulevikus, parandades ebaõiglaseks tunnistatud tingimusi tagasiulatuvalt – arvutades muudetud tingimusi arvestades seni osutatud teenused ümber – ning kaitsta seega tarbijat ka eriti kahjulike tagajärgede eest, mis kaasnevad kogu summa kohe korraga tagasimaksmise kohustusega;
b) või sellises faktilises olukorras, kus pooltevahelist lepingut, mida tuleb analüüsida ebaõiglase lepingutingimuse vaidluses, enam ei ole, kuna lepingu kokkulepitud kestus on juba lõppenud või kuna võlausaldaja on selle juba varem lõpetanud osamaksete tasumata jätmise tõttu või kuna ta pidas makstud summat ebapiisavaks või siis – eespool esitatust sõltumatult – kuivõrd kumbki pool ei pea lepingut kehtivaks või kuna lepingu tühisuse üle ei saa enam kohtuotsuse olemasolu tõttu vaielda, see tähendab olukorras, kus lepingu tagasiulatuvalt kehtivaks tunnistamine ei ole mõeldud lepingu säilitamiseks tarbija huvides, vaid selleks, et võimaldada täita vastastikused kohustused ja lõpetada õigussuhe ebaõiglaseks tunnistatud tingimuse või tingimuste parandamise teel, on esimesele küsimusele vastamisel asjasse puutuv?

3. Juhul kui Euroopa Kohus vastab esimese küsimuse alapunktides a või b esitatud küsimusele jaatavalt ning võttes arvesse ka teises küsimuses esitatud kaalutlusi, siis kas [direktiivi 93/13] asjaomaste sätetega on teise küsimuse alapunktis a kirjeldatud faktilises olukorras vastuolus lepingu jätkamine nii, et – kuni kuupäevani, mille seisuga seadusandja näeb forintitesse konverteerimise seaduses ette muudatuse – asendatakse [lepingu ebaõiglased tingimused] õigusnormidega, milles on ette nähtud, et

   – vastupidise (kõnesoleval juhul tühise) tingimuse puudumisel tuleb rahaline võlg tasuda kohustuse täitmise kohas seadusliku maksevahendina kehtivas vääringus;

   – lepingulistes suhetes tuleb tasuda intressi, välja arvatud õigusnormis ette nähtud erandite korral;

   – kohaldatav intressimäär on võrdne keskpanga baasmääraga, välja arvatud õigusnormis ette nähtud erandite korral?“

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

23 AxFina ja Ungari valitsus väljendasid kahtlust eelotsusetaotluse vastuvõetavuses.

24 AxFina väitel palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul hinnata Ungari õiguse kooskõla liidu õigusega, mis kuulub selle kohtu ainupädevusse. Lisaks ei vasta esitatud küsimused Euroopa Kohtu kodukorra artikli 94 punktis c sätestatud selguse ja täpsuse nõuetele. Nii on see esiteks põhjuste puhul, mille tõttu nimetatud kohus need küsimused esitas, ja teiseks seoses asjakohaste liidu õigusnormide kindlakstegemisega teise eelotsuse küsimuse raames.

25 Ungari valitsus on seisukohal, et teine küsimus on hüpoteetiline, sest see puudutab põhikohtuasja tegelikkusega mitte kokku langevat hüpoteesi, st seda, kui müüja või teenuste osutaja ja asjaomase tarbija vahel on olemas leping.

26 Olgu meenutatud, et selleks, et Euroopa Kohus saaks anda liidu õiguse tõlgenduse, millest oleks liikmesriigi kohtule kasu, on kodukorra artikli 94 punktis c nõutud, et eelotsusetaotlus peab sisaldama selgitust selle kohta, millistel põhjustel esitas liikmesriigi kohus teatavate liidu õigusnormide tõlgendamise või kehtivuse küsimuse ning millist seost ta nende õigusnormide ja põhikohtuasjas kohaldatavate riigisiseste õigusnormide vahel näeb (31. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 27).

27 Vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale on üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul õigus kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsusetaotluse vajalikkust asjas otsuse tegemiseks kui ka nende küsimuste asjakohasust, mis ta Euroopa Kohtule esitab ja mille asjasse puutuvust eeldatakse. Seega, kui esitatud küsimus puudutab liidu õigusnormi tõlgendamist või kehtivust, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud vastama, välja arvatud juhul, kui on ilmne, et taotletud tõlgendamine ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada faktilised või õiguslikud asjaolud, mis on vajalikud nimetatud küsimustele tarviliku vastuse andmiseks (31. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

28 Samuti on selge, et ELTL artiklis 267 sätestatud menetluses, mis põhineb liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel, on ainult liikmesriigi kohus pädev tõlgendama ja kohaldama liikmesriigi õigusnorme, samas kui Euroopa Kohus on pädev otsustama üksnes liidu õigusnormide tõlgenduse või kehtivuse üle, lähtudes faktilistest asjaoludest, mille liikmesriigi kohus on talle esitanud (31. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

29 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasi puudutab välisvaluutas nomineeritud, kuid riigi omavääringus tagasimakstava laenulepingu tühistamise õiguslikke tagajärgi ning see tühisus tuleneb asjaolust, et lepingutingimus, mis paneb vahetuskursiriski tarbija kanda, on ebaõiglane. Selles kontekstis soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus oma kolme eelotsuse küsimusega kindlaks teha, kas lähenemisviis, mis seisneb Kúria (kõrgeim kohus) nõuandeorgani 19. juuni 2019. aasta arvamuse järgimises, mille kohaselt peaksid liikmesriigi kohtud tunnistama niisuguse lepingu kehtivaks, kohandades tarbija kohustusi lepingu sisu muutmise kaudu, on direktiiviga 93/13 kooskõlas.

30 Mis puudutab täpsemalt teist küsimust, siis tuleb täpsustada, et ühelt poolt kuulub selles küsimuses nimetatud hüpoteeside hulka ka olukord, kus müüja või teenuste osutaja ja asjaomase tarbija vahel ei ole enam lepingut, ning teiselt poolt täiendavad need hüpoteesid neid, mida on käsitletud esimeses küsimuses, ja mis puudutavad direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 tõlgendamist.

31 Neid asjaolusid arvestades ei ole ilmne, et esitatud küsimused ei ole põhikohtuasja lahendamiseks asjakohased või et tõstatatud probleem oleks hüpoteetiline.

32 Sellest järeldub, et eelotsusetaotlus on vastuvõetav.

Eelotsuse küsimuste analüüs

33 Kõigepealt nähtub eelotsusetaotlusest, et lepingutingimus, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus kvalifitseeris ebaõiglaseks, paneb vahetuskursiriski tarbija kanda. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on see tingimus seotud põhikohtuasjas kõne all oleva laenulepingu põhiobjektiga, mistõttu selle tingimuse ebaõiglase laadi tuvastamine tõi kaasa selle lepingu tühistamise. Selles kontekstis on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, millised tagajärjed peaks kaasa tooma lepingu tühisus ajavahemikul lepingu sõlmimise kuupäevast, st 13. veebruarist 2008, kuni 1. veebruarini 2015 – ajavahemik, mis vastab Ungari õiguses ette nähtud tähtajale välisvaluutas nomineeritud laenulepingute omavääringusse konverteerimiseks.

34 Eelotsuse küsimustele tuleb vastata neist kaalutlustest lähtudes.

Esimene ja teine küsimus

35 Esimese ja teise küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nende sätetega on vastuolus see, kui juhul, kui lepingutingimus, millega pannakse valuutarisk tarbija kanda, toob nimetatud tingimuse ebaõiglase laadi tõttu kaasa välisvaluutas nomineeritud, ent omavääringus tagasimakstava laenu kohta sõlmitud laenulepingu tühisuse, tunnistatakse see leping kehtivaks ja sellest tingimusest tarbijale tulenevate kohustuste sisu kohandatakse kõnealuse lepingu valuuta ja selles sätestatud intressimäära muutmise teel või selle valuuta vahetuskursile ülempiiri kehtestades.

36 Kõigepealt tuleb märkida, et kuna eelotsusetaotluses ei ole piisavalt teavet selle kohta, kas esimesele ja teisele küsimusele vastamisel on tähtsust asjaolul, et kõnealuse laenulepingu kehtivaks tunnistamise ja ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimusest tarbijale tulenevate kohustuste kohandamise eesmärk on võimaldada liikmesriigi kohtul täita müüja või teenuste osutaja ja asjaomase tarbija vastastikused kohustused ning lõpetada nendevaheline õigussuhe, ei ole vaja neid kahte küsimust seda asjaolu arvesse võttes analüüsida.

37 Samas tuleb esimesena seoses lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamise tagajärgedega meenutada, et liidu seadusandja eesmärk direktiivi 93/13 raames on taastada tasakaal lepinguosaliste vahel – säilitades samal ajal põhimõtteliselt lepingu kui terviku kehtivuse –, mitte aga tühistada kõik ebaõiglasi tingimusi sisaldavad lepingud (31. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

38 Mis puudutab direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 tõlgendamist, siis on Euroopa Kohus otsustanud, et kui liikmesriigi kohus tuvastab müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduva ebaõiglase tingimuse tühisuse, ei või see kohus lepingut täiendada selle tingimuse sisu muutes (25. novembri 2020. aasta kohtuotsus Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).

39 Järelikult tuleb ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimust põhimõtteliselt käsitada nii, et seda ei ole kunagi olemas olnud, mistõttu ei saa sellel olla tagajärgi tarbijale. Seega peab niisuguse lepingutingimuse ebaõigluse kohtulik tuvastamine põhimõtteliselt tooma kaasa selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles tarbija oleks olnud siis, kui seda tingimust ei oleks olnud, eelkõige andes õiguse saada tagasi kasu, mille müüja või teenuste osutaja ebaõiglase tingimuse alusel tarbija arvel alusetult sai (vt selle kohta 31. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punktid 50 ja 55 ning seal viidatud kohtupraktika).

40 Nimelt – nagu on märkinud Euroopa Kohus – kui liikmesriigi kohtul oleks lubatud muuta tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste sisu, võiks selline õigus kahjustada direktiivi 93/13 artikli 7 pikaajalist eesmärki, milleks on lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine sellistes lepingutes. Nimelt aitaks niisugune õigus kaasa hoiatava mõju kõrvaldamisele, mida avaldatakse ettevõtjatele pelgalt sellega, et tarbija suhtes ei kohaldata selliseid ebaõiglaseid tingimusi, kuna ettevõtjad üritaksid endiselt kasutada viidatud tingimusi, teades, et isegi kui need tühistatakse, võib liikmesriigi kohus lepingut siiski vajaduse piires täiendada, tagades seega nende ettevõtjate huvid (vt selle kohta 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika).

41 Järelikult selleks, et seda eesmärki mitte kahjustada, ei saa liikmesriigi kohus heastada lepingus sisalduva tingimuse ebaõiglusest tulenevat lepingu tühisust seeläbi, et tunnistab lepingu kehtivaks ning muudab samal ajal lepingu valuutat ja lepingus kindlaks määratud intressimäära, või kehtestab selle valuuta vahetuskursi ülempiiri. Kohtu niisugune sekkumine tähendaks lõppkokkuvõttes selle tingimuse sisu muutmist ja läheks seega vastuollu käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis viidatud kohtupraktikaga.

42 Teisena nähtub kohtupraktikast siiski, et kui asjaomane laenuleping tuleb pärast ebaõiglase tingimuse väljajätmist tervikuna tühistada, nagu käesoleval juhul, võib selle tingimuse erandkorras välja jätta ja asendada riigisisese õiguse dispositiivse normiga või normiga, mis on kohaldatav poolte kokkuleppe korral. Selline võimalus on piiratud juhtudega, mil kogu lepingu tervikuna tühistamine tooks tarbijale kaasa eriti kahjulikke tagajärgi, mistõttu tarbijat karistataks (vt selle kohta 31. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 41 ning seal viidatud kohtupraktika).

43 Just seda arvestades on Euroopa Kohus otsustanud, et liikmesriigi kohtul peab olema võimalik vajaduse korral rahuldada nõue tühistada laenuleping valuutariski puudutava tingimuse ebaõigluse tõttu, kui on tuvastatud, et see tingimus on ebaõiglane ja leping ei saa ilma nimetatud tingimuseta kehtida (vt selle kohta 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 56).

44 Selles raamistikus tuleb samuti märkida, et kui liikmesriigi kohus leiab, et kõnealuse laenulepingu tühistamise tagajärjel karistataks tarbijat käesoleva kohtuotsuse punktis 42 viidatud kohtupraktika tähenduses, ei ole ebaõiglase tingimuse asendamine dispositiivsete riigisiseste õigusnormidega ainus direktiiviga 93/13 kooskõlas olev tagajärg (vt selle kohta 25. novembri 2020. aasta kohtuotsus Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, punktid 39 ja 40).

45 Seega, kuna puudub riigisisene dispositiivne õigusnorm või õigusnorm, mis oleks kohaldatav asjasse puutuva laenulepingu poolte kokkuleppel – norm, mis võiks asendada asjaomaseid ebaõiglasi tingimusi, täpsustas Euroopa Kohus, et niivõrd, kuivõrd tarbija ei ole väljendanud soovi säilitada need ebaõiglased tingimused ja kui lepingu tühistamine tooks tarbijale kaasa eriti kahjulikke tagajärgi, tuleneb direktiivi 93/13 kohaselt tagada tulevast kõrgetasemelisest tarbijakaitsest nõue, et lepingupoolte vastastikuste õiguste ja kohustuste tegeliku tasakaalu taastamiseks peab liikmesriigi kohus, lähtudes riigisisesest õigusest tervikuna, võtma kõik meetmed, mis on vajalikud, et kaitsta tarbijat eriti kahjulike tagajärgede eest, mis võivad asjaomase laenulepingu tühistamisega kaasneda eeskätt seeläbi, et müüja või teenuste osutaja nõue tema vastu muutub kohe sissenõutavaks (31. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).

46 Just seetõttu sai Euroopa Kohus konkreetsetel asjaoludel asuda muu hulgas seisukohale, et miski ei takista liikmesriigi kohtul teha pooltele ettepanekut pidada läbirääkimisi intressimäära arvutamise meetodi kindlaksmääramise üle tingimusel, et ta määrab kindlaks nende läbirääkimiste raamistiku ja kui läbirääkimiste eesmärk on saavutada lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegelik tasakaal, võttes eelkõige arvesse direktiivi 93/13 aluseks olevat tarbijakaitse eesmärki (vt selle kohta 25. novembri 2020. aasta kohtuotsus Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, punkt 42).

47 Lisaks on Euroopa Kohus täpsustanud, et kui liikmesriigi kohus leiab kõnealuse laenulepingu laadi arvestades, et ei ole võimalik taastada poolte olukorda, milles nad oleksid olnud, kui seda lepingut ei oleks sõlmitud, peab ta tagama, et tarbija oleks lõpuks olukorras, milles ta oleks olnud, kui ebaõiglaseks tunnistatud tingimust ei oleks kunagi eksisteerinud (31. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 57).

48 Järelikult võib liikmesriigi kohus tarbija huvide kaitsmiseks määrata, et tarbijale tuleb tagasi maksta summad, mille krediidiandja ebaõiglaseks tunnistatud tingimuse alusel alusetult sai, kusjuures selline tagasimaksmine toimub alusetu rikastumise sätete alusel (vt selle kohta 31. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 58).

49 Siiski tuleb rõhutada, et kohtu pädevus ei saa ulatuda kaugemale sellest, mis on rangelt vajalik lepingupoolte vahelise lepingulise tasakaalu taastamiseks ja seega tarbija kaitsmiseks laenulepingu tühistamisega kaasneda võivate eriti kahjulike tagajärgede eest (31. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 59).

50 Järelikult tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui juhul, kui lepingutingimus, millega pannakse valuutarisk tarbija kanda, toob nimetatud tingimuse ebaõiglase laadi tõttu kaasa välisvaluutas nomineeritud, ent omavääringus tagasimakstava laenu kohta sõlmitud laenulepingu tühisuse, tunnistatakse see leping kehtivaks ja sellest tingimusest tarbijale tulenevate kohustuste sisu kohandatakse kõnealuse lepingu valuuta ja selles sätestatud intressimäära muutmise teel või selle valuuta vahetuskursile ülempiiri kehtestades.

Kolmas küsimus

51 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui juhul, kui lepingutingimus, millega pannakse valuutarisk tarbija kanda, toob nimetatud tingimuse ebaõiglase laadi tõttu kaasa selle välisvaluutas nomineeritud, ent omavääringus tagasimakstava laenu kohta sõlmitud laenulepingu tühisuse, milles nimetatud tingimus sisaldub, jäetakse see leping ajavahemikuks lepingu sõlmimise kuupäevast kuni selliste riigisiseste õigusnormide jõustumiseni, mis näevad ette välisvaluutas nomineeritud laenulepingute omavääringusse konverteerimise, kehtima, asendades kõnesoleva tingimuse riigisiseste õigusnormidega, mis käsitlevad laenu tagasimaksmise vääringut, intresside maksmist lepingulistes suhetes ja intressimäära kindlaksmääramist.

52 Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 42 – kuigi Euroopa Kohus on tunnustanud liikmesriigi kohtu võimalust asendada laenulepingus sisalduv ebaõiglane tingimus riigisisese õiguse dispositiivse sättega –, on see võimalus siiski piiratud erandjuhtudega, see tähendab olukordadega, kus ebaõiglase tingimuse tühistamine kohustaks kohut lepingut tervikuna tühistama, põhjustades seeläbi asjaomasele tarbijale eriti kahjulikke tagajärgi, mis karistaks tarbijat.

53 Ent niisugune asendamisvõimalus, mis teeb erandi üldreeglist, et kõnealune leping jääb pooltele siduvaks üksnes siis, kui see saab kehtima jääda ilma seal sisalduvate ebaõiglaste tingimusteta, piirdub riigisisese õiguse dispositiivsete sätetega või nendega, mis on kohaldatavad poolte kokkuleppel, ja tugineb eelkõige põhjendusele, et eeldatakse, et sellised sätted ei sisalda ebaõiglasi tingimusi (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

54 Nimelt peaksid need sätted väljendama tasakaalu, mida liikmesriigi seadusandja soovis kehtestada teatud lepingute poolte kõigi õiguste ja kohustuste vahel, juhul, kui pooled kas ei jätnud kõrvale liikmesriigi seadusandja poolt nende lepingute puhul ette nähtud standardeeskirja või siis valisid otsesõnu liikmesriigi seadusandja poolt selleks ette nähtud eeskirja kohaldamise (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika).

55 Lisaks tuleneb sellest kohtupraktikast, et lepingu lünki, mis on tingitud lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste väljajätmisest, ei saa kõrvaldada üksnes riigisiseste üldnormide alusel (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 62).

56 Järelikult tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui juhul, kui lepingutingimus, millega pannakse valuutarisk tarbija kanda, toob nimetatud tingimuse ebaõiglase laadi tõttu kaasa selle välisvaluutas nomineeritud, ent omavääringus tagasimakstava laenu kohta sõlmitud laenulepingu tühisuse, milles nimetatud tingimus sisaldub, jäetakse see leping ajavahemikuks lepingu sõlmimise kuupäevast kuni selliste riigisiseste õigusnormide jõustumiseni, mis näevad ette välisvaluutas nomineeritud laenulepingute omavääringusse konverteerimise, kehtima, asendades kõnesoleva tingimuse riigisiseste õiguse üldnormidega, kuna niisuguste liikmesriigi õigusnormidega ei saa seda tingimust tulemuslikult välja vahetada lihtsalt riigisisese kohtu poolse asendamisega, mis ei vajaks selle kohtu sellist sekkumist, misläbi tehtaks selles lepingus sisalduva ebaõiglase tingimuse sisu ümber.

Kohtukulud

57 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kaheksas koda) otsustab:

1. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1

tuleb tõlgendada nii, et

nendega on vastuolus see, kui juhul, kui lepingutingimus, millega pannakse valuutarisk tarbija kanda, toob nimetatud tingimuse ebaõiglase laadi tõttu kaasa välisvaluutas nomineeritud, ent omavääringus tagasimakstava laenu kohta sõlmitud laenulepingu tühisuse, tunnistatakse see leping kehtivaks ja sellest tingimusest tarbijale tulenevate kohustuste sisu kohandatakse kõnealuse lepingu valuuta ja selles sätestatud intressimäära muutmise teel või selle valuuta vahetuskursile ülempiiri kehtestades.

2. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1

tuleb tõlgendada nii, et

sellega on vastuolus, kui juhul, kui lepingutingimus, millega pannakse valuutarisk tarbija kanda, toob nimetatud tingimuse ebaõiglase laadi tõttu kaasa selle välisvaluutas nomineeritud, ent omavääringus tagasimakstava laenu kohta sõlmitud laenulepingu tühisuse, milles nimetatud tingimus sisaldub, jäetakse see leping ajavahemikuks lepingu sõlmimise kuupäevast kuni selliste riigisiseste õigusnormide jõustumiseni, mis näevad ette välisvaluutas nomineeritud laenulepingute omavääringusse konverteerimise, kehtima, asendades kõnesoleva tingimuse riigisiseste õiguse üldnormidega, kuna niisuguste liikmesriigi õigusnormidega ei saa seda tingimust tulemuslikult välja vahetada lihtsalt riigisisese kohtu poolse asendamisega, mis ei vajaks selle kohtu sellist sekkumist, misläbi tehtaks selles lepingus sisalduva ebaõiglase tingimuse sisu ümber.

Allkirjad